

Nya tripsarter för Norrland (Insecta, Thysanoptera)

CARL-AXEL GERTSSON

Inledning

Tripsar är en av våra minst studerade insektsgrupper. Många fynduppgifter är av gammalt eller mycket gammalt datum. De senaste 40 åren har endast fem artiklar publicerats som redovisar nya arter för landet. Qvick (1977) listade 18 nya arter, Vasiliu-Oromulu m fl (2000) 12 arter, Kobro (2011) tre arter, Sörensson (2012) två arter, och slutligen i den provinsförteckning som publicerades 2015 redovisades 10 nya arter (Gertsson 2015a).

Tripsar utgör en egen insektsordning, Thysanoptera. Namnet kommer från grekiskan och betyder fransvingar. Ordningen indelas i två underordningar, Terebrantia (borrtripsar) och Tubulifera (rörtripsar). Flertalet arter är mycket små, 1–3 mm, varför de lätt förbises (Ahlberg 1926, Kirk 1996, Gertsson 2015b).

Material och metoder

Följande källor och material har använts vid sammanställningen av de nya fynden: Biologiska museet (entomologi) Lund, Rickleå fältstation (Västerbotten), Naturhistoriska riksmuseet, Stockholm och Svenska malaisefälprojektet (SMTP). Insamling, preparering och bestämningslitteratur av trips finns sammanfattade av Gertsson (2015b). Nedanstående förteckning innefattar arter från Gästrikland och norrut.

Resultat

Hittills är 48 arter rapporterade från Norrland (Gertsson 2015a). I nedanstående lista redovisas ytterligare 11 arter. Detta utgör totalt för Norrland 41 % av den svenska faunan.

Familjen Thripidae

Vår artrikaste familj, där släktet *Thrips* L. dominerar med 24 arter (Gertsson 2015a).

Apterothrips secticornis (Trybom) (Fig. 1). LY: V. Ammarnäs, *Salix* och *Empetrum* habitat på 800 möh, 21 juni 2018 (leg. Fägerström). Mycket gamla fynduppgifter finns tidigare från JÄ och HR (Gertsson 2015a). En bl a gräslevande holarktisk art, som kan påträffas på över 2300 m höjd (zur Strassen 2003).

Figur 1. *Apterothrips secticornis*, en art som kan finnas upp till snögränsen. Foto: C. Fägerström.

Baliothrips dispar (Haliday). LY: Sorsele kommun, Ammarnäs, Vindelfjällens naturreservat, Tjulträsklaspen, alpin björkskog, 4–28 juni 2004 (SMTP); Ammarnäs, Tjulträsk (norra sidan) i björkskog, 27 juni 2018 (leg. Fägerström). Tidigare funnen i VR och JÄ på *Carex* (Gertsson 2015a). En holarktisk art, som speciellt lever i fuktiga områden på gräs (ex. mannagräs, rörflen, len- och luddtåtel och halvgräs) (Mound m fl 1976, zur Strassen 2003).

Chirothrips manicatus Haliday. VB: Rickleå fältstation (ljusfälla) 7 juni 1972 (leg. Göthberg). En allmän art, insamlad från SK till LU (Gertsson 2015a). Lever på många olika gräsarter i Holarktis (zur Strassen 2003).

Figur 2. Arten *Mycetothrips salicis* lever framför allt på *Salix*. Foto: C.-A. Gertsson.

Mycetothrips latus (Bagnall). HS: Hudiksvalls kommun, Stensjön-Lomtjärn, 13–27 augusti 2003 (SMTP). Den är rapporterad från hela landet, och lever på björkblad (Mound m fl 1976).

Mycetothrips salicis (Reuter) (Fig. 2). VB: Rickleå fältstation (ljusfälla) 17 november 1972 (leg. Göthberg); LY: Ammarnäs, Tjulträsk i björkskog 27 juni 2018 (leg. Fägerström). Påträffad från SM till VR (Gertsson 2015a), och lever på blad av *Salix* (speciellt *purpurea* och *viminalis*) (Mound m fl 1976, zur Strassen 2003).

Sericothrips bicornis (Karny) (Fig. 3). LY: Västra Ammarnäs, Karsbäcken vid sandig älvstrand, 29 juni 2018 (leg. Fägerström). Nyligen också insamlad i SK, Limhamns kalkbrott, 10 september 2017 (leg. Fägerström). Tidigare rapporterad från ÖL, SÖ och UP (Gertsson 2015a). Arten har en vidsträckt utbredning i Europa främst på kärringtand (*Lotus corniculatus*) och vitklöver (*Trifolium repens*) (zur Strassen 2003).

Thrips dilatatus Uzel (Fig. 4). LY: Västra Ammarnäs, Karsbäcken, sandig älvstrand, 25 juni 2018 (leg. Fägerström). Arten är påträffad i Europa samt Sibirien (zur Strassen 2003). Enligt äldre uppgifter är den insamlad i UP och VR (Gertsson 2015b). Den är helt nyligen rapporterad från SK och ÖL (Gertsson 2019, Gertsson & Fägerström 2017). Arten är speciell då den kan förekomma även i en kortvingad form. Kobro (2003) benämner arten som sällsynt. Den lever i blommor av skallror (*Rhinantus*), spiror (*Pedicularis*) och ögontröst (*Euphrasia*) (zur Strassen 2003).

Familjen Phlaeothripidae

Arter inom denna familj är de som vi har minst kännedom om i landet. Familjen domineras av två stora släkten, *Haplothrips*

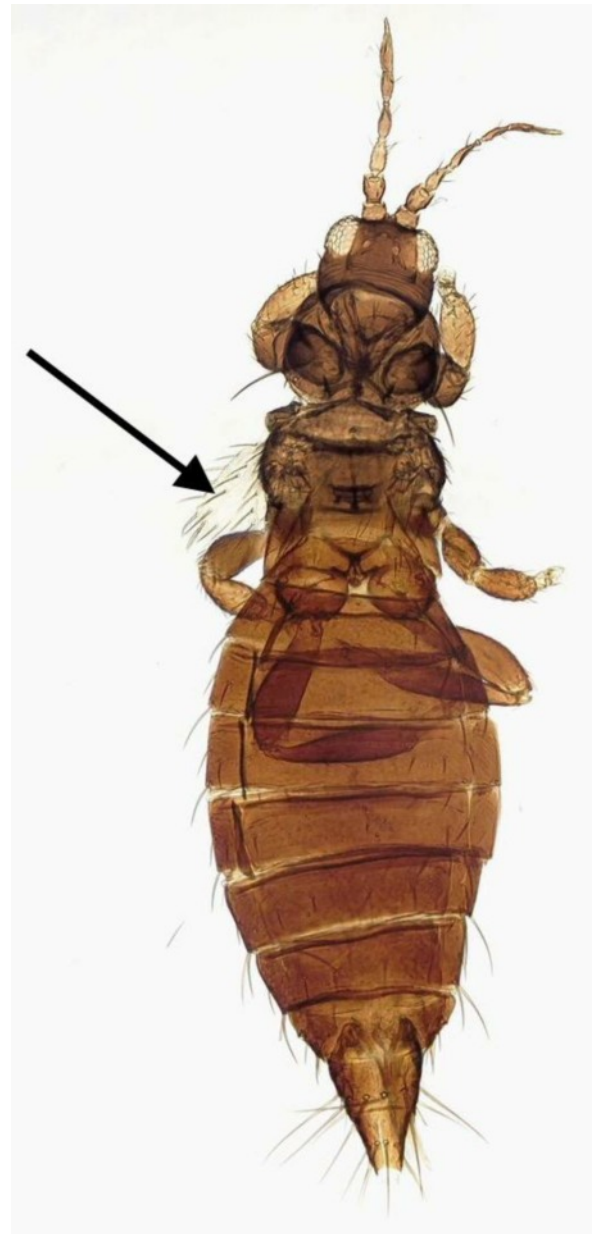
Figur 3. Tripsen *Sericothrips bicornis* lever mest på kärringtand och vitklöver. Foto: C. Fägerström.

respektive *Hoplothrips*, med 18 respektive 9 svenska arter. *Haplothrips* omfattar typiska ”blomstertripsar”, medan samtliga *Hoplothrips*-arter lever i murken ved eller i förna (Kobro 2003, 2013). Släktena inom denna familj, som exempelvis *Acanthothrips*, *Hoplothrips*, *Hoplandrothrips*, *Phlaeothrips*, *Poecilothrips* och *Xylaplothrips* borde uppmärksammas mer vid naturvårdsinventeringar, då de lever i döda träd och i murken ved. I Sverige har tripsar

av detta slag behandlats av bl a Kobro & Nittérus (1999) och Sörensson (2012).

Hoplothrips fungi (Zetterstedt) (Fig. 5a & b). HS: Hudiksvalls kommun, Stensjön-Lomtjärn, 13–27 augusti 2003 (SMTP). Rapporterad från BL, GO och UP. Den lever av svamp på död ved (Mound m fl 1976).

Hoplothrips ulmi (Fabricius) (Fig. 6). ÅN: Örnköldsvik, Skuleskogen, Långrå 23 augusti till 24 september 2004 (SMTP), VB: Kulbäckslidens försökspark, 3–24 september 2004 (SMTP), LU: Jokkmoks kommun,

Figur 4. Arten *Thrips dilatatus* förekommer även i en kortvingad form. Foto: C. Fägerström.

Bombmurkleskogen, 07–19 juli 2005 (SMTP). En allmän art påträffad i 12 landskap från SK till DR (Gertsson 2015a). Arten finns i många europeiska länder där den lever på barrträd (Fauna Europaea 2019, Kobro 2013).

Megathrips lativentris (Heeger) (Fig. 7). VB: Skellefteå kommun, Brännbergets nationalpark, 5 april till 17 maj 2004 (SMTP). Denna ”stora” trips är mycket vanlig, och funnen i 26 landskap från SK till TO. Arten lever på döda blad på träd eller i förna (Kobro 2013). Rapporterad från flertalet länder i Europa (Fauna Europaea 2019).

Phlaeothrips coriaceus Haliday (Fig. 8). HS: Färila, 20 juni 1943 (leg. Lundblad). Tripsen är påträffad i nio landskap från SK till VB (Gertsson 2015a). En allmän art i Europa (Mound m fl 1976), som lever på döda grenar av björk (Kobro 2013).

Figur 5. (A) Tripsen *Hoplothrips fungi* lever på död ved av gömfröiga växter. (B) Den kännetecknas av ett långt och böjt sensoriskt borst på tredje antennleden. Foto:

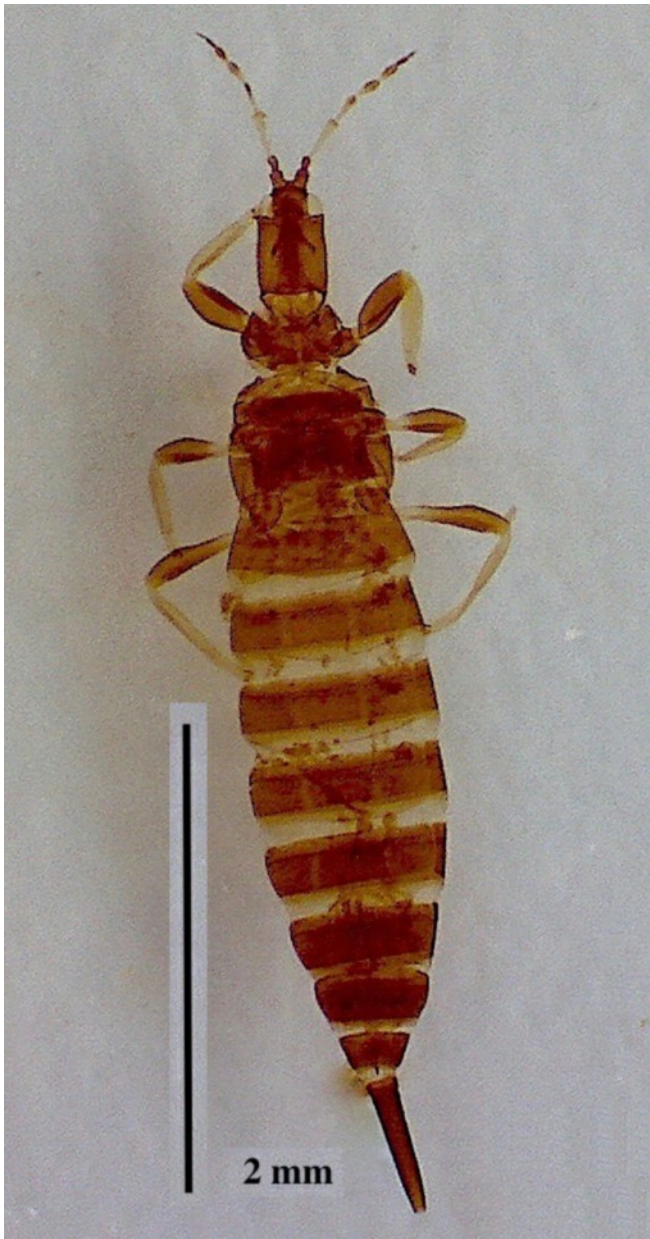

Figur 6. Tripsen *Hoplothrips ulmi* är allmän i hela landet. Foto: C.-A. Gertsson.

Tack. Stort tack till Christoffer Fägerström, Biologiska museet (entomologi), Lund för material, fynduppgifter och foto. Tack också till Dave Karlsson och Carina Romero Ugårph, Station Linné, Öland och till Gunvi Lindberg, Naturhistoriska riksmuseet, Stockholm för tillgång till material och besök. Tack även till Anders Göthberg, Vadstena, för insamlat material från Rickleå fältstation i Västerbotten. Mitt tripsprojekt stöds ekonomiskt av Svenska artprojektet, ArtDatabanken (SLU.dha.2018.4.3-65).

Citerad litteratur

- Ahlberg, O. 1926:** Tripsar. Thysanoptera. *Svensk insektsfauna* 6. Ent. Föreningen Stockholm.
Fauna Europea, 2019: <http://www.fauna-eu.org>.
- Gertsson, C.-A. 2015a:** An annotated checklist of Thysanoptera (thrips) from the Nordic countries. *Entomologisk Tidskrift* 136:185-198.
- Gertsson, C.-A. 2015b:** Tripsar i Skåne (Insecta, Thysanoptera). *FaZett* 28:54-61.
- Gertsson, C.-A. 2019:** Några nya tripsarter från Skåne (Insecta, Thysanoptera). *FaZett* (i tryck).

Figur 7. Vår största tripsart, *Megathrips lativentris*, blir upp till 5 mm lång och påträffas i lövträdsförna. Foto: C.-A. Gertsson.

Gertsson, C.-A. & Fägerström, C. 2017: Två nya tripsarter (Thysanoptera) för Sverige samt tre nya landskapsfynd från Öland. *Entomologisk Tidskrift* 138:131-136.

Kirk, W.D.J. 1996: Thrips. Naturalists' Handbooks 25. The Richmond Publishing C. Ltd., Slough.

Kobro, S. 2003: On the Norwegian thrips fauna (Thysanoptera). *Norw. J. Entomol.* 50:17-32.

Kobro, S. 2011: Checklist of Nordic Thysanoptera. *Norw. J. Entomol.* 58:20-26.

Kobro, S. 2013. Norske Insekttabeller 19. Trips. Norsk Entomologisk Forening.

Kobro, S. & Nittérus, K. 1999: Tripsar (Thysanoptera). i döda björkar. *Entomologisk Tidskrift* 120: 93-98.

Mound, L.A., Morison, G.D., Pitkin, B.R. & Palmer, J.M. 1976: Thysanoptera. Handbooks for the identification of British Insects. Vol. I, Part 11. London: Royal Entomological Society of London.

Qvick, U. 1977: New records and notes on the Swedish thrips fauna (Thysanoptera). *Entomologisk Tidskrift* 98:127-131.

Sörensson, M. 2012: *Pilotinventering av saproxylliska insektsfaunan i Dalby Söderskog 2008.* Miljöavdelningen, Länsstyrelsen i Skåne, Malmö.

Strassen, R. zur, 2003: Die terebranten Thysanopteren Europas und des Mittelmeer-Gebietes. Die Tierwelt Deutschlands 74. Keltern: Goecke & Evers.

Vasiliu-Oromulu, L., zur Strassen, R. & Larsson, H. 2000: New thrips (Cl. Insecta: Ord. Thysanoptera) for the fauna of Sweden. *Rev. Roum. Biol. Biol. Anim.* 45:125-135.

Författarens adress:

Murarevägen 13, 227 30 Lund
carlaxel.gertsson@gmail.com

Figur 8. Arten *Phlaeothrips coriaceus* påträffas på döda grenar av björk i hela landet. Foto: C.-A. Gertsson.